

Veckans växt v. 19 2011

Bondpion *Paeonia x festiva* 'Rubra Plena'

*Släpp ut ett barn i täppan
vid härlig blomstertid
jag tror, det blir pionen
den lille stannar vid*

Så diktade Albert Theodor Gellerstedt om röda pioner i slutet av 1800-talet. Och det är svårt att gå förbi en blommande bondpion utan att stanna till, fingra på den och sticka ner näsan. Men snusa på blomman gör man tyvärr förgäves – bondpionens blommor är doftlösa till skillnad från sin släkting luktpionens.

Bondpionen blommar med vita, rosa eller röda blommor beroende på sort. Den rödblommande 'Rubra Plena' är den som oftast har träffats på vid perennuppropets inventeringar; vit- eller rosablommande bondpioner har bara hittats vid ett fåtal tillfällen medan den rödblommiga bondpionen är en av de perenner som perennuppropet fått allra flest tips om från allmänheten. Det är också en av de perenner som uppropets inventerare oftast rapporterat in från sina inventeringar runt om i Sverige. Att bondpionen 'Rubra Plena' varit mycket vanlig i svenska trädgårdar finns

beskrivet i artiklar och trädgårdsböcker från 1800-talet och tidigt 1900-tal. År 1890 stod till exempel att läsa i *Svenska trädgårdsföreningens tidskrift* att "Bland mångåriga blomsterväxter på fritt land är den vanliga högröda pionen, äfven känd under namnen bondros och pingstros, obestriddigen en af de allmännast odlade". Ungefär trettio år senare skrev överträdgårdsmästare Axel Holzhausen att "Det ges väl knappt en enda lantlig trädgård, där ej den stora, lysande röda, dubbla pionen prålar vid midsommartiden".

Bondpionen är en hybrid mellan bergpion (*Paeonia officinalis*) och turkisk pion (*P. peregrina*). Bergpionen hittas vildväxande i ett område som sträcker sig från sydöstra Frankrike till nordvästra Balkan medan turkisk pion hittas i Italien, på Balkan och i Turkiet. Trots att arterna har delvis överlappande utbredningsområden har bondpionen kulturursprung och hittas inte vildväxande. Hur länge bondpionen 'Rubra Plena' odlats i Sverige är okänt, men röda bondpioner finns omnämnt i dansk litteratur från 1300-talet och möjligen fanns den i kultur här då. År 1658 tog Olof Rudbeck med den i den uppräkningshan gjorde över växter som odlades i Uppsala botaniska trädgård.

Bland de rödblommande bondpioner som rapporterats in till perennuppropet är många sådana som gått i arv i en släkt eller familj. Den äldsta rödblommande bondpionen som hittills träffats på kommer från Västergötland och går att spåra tillbaka till 1840-talet. Pionen kallas för "Annas pion" och Norma,

som odlar den idag, fick 2008 POM:s och länsstyrelsen i Västra Götalands pris Guldärtan för sitt arbete att bevara bondpionen och föra dess historia vidare.

På perennuppropets provodlingsfält odlas, förutom Annas pion, ytterligare ett trettiotal rödblommande bondpioner som alla går att spåra tillbaka till före 1940. Sommaren 2009 gjordes, med hjälp av Försöks- och utvecklingspengar från Jordbruksverket, en undersökning av den genetiska variationen bland dem. Resultatet av analysen visade att det inte fanns någon variation, det vill säga att de insamlade bondpionerna skulle vara genetiskt identiska. Nu ska undersökningen kompletteras med studier av plantornas utseende innan beslut tas om hur många och vilka av de insamlade bondpionerna som går vidare för bevarande i den nationella genbank som kommer att byggas upp.

Även om det inte fanns någon genetisk variation mellan de inrapporterade bondpionerna av sorten 'Rubra Plena' finns det stor variation i lokala namn och i traditioner knutna till växterna. En brevskrivare berättar att hon alltid fick en bukett röda bondpioner på sin födelsedag när hon var barn, en annan att de första blommorna alltid sattes på familjegraven och en tredje att hennes farmor envisades med att kalla pionen för luktpion trots att den inte doftade. Var i trädgården som bondpionerna stod planterade har också skilt sig åt. I breven till perennuppropet berättas att i vissa trädgårdar fick bondpionen en ståtlig placering i rundeln framför finentrén medan den i andra fick stå på en undanskymd plats i utkanten av kökslandet. Men inte ens där kan man gå förbi en bondpion i blom utan att stanna till, fingra på kronbladen och sticka ner näsan...

Text och foto: Linnea Oskarsson, Perennuppropet, Pom